

Lietuva - neatsiejama gyvenimo dalis

Irena VALYS

JAV lietuvių bendruomenė gali didžiuotis savo gretose turėdama ryškią asmenybę – Rimą Vaičaitį – žmogų, ypač nusipelnusį JAV visuomenei ir garsinantį Lietuvos vardą pasaulyje. Kolumbijos universiteto Niujorko mieste profesorius emeritas, Kauno technologijos universiteto (KTU) garbės daktaras Rimas Vaičaitis mini garbingą 80 metų jubiliejų.

Nusipelnęs mokslininkas, savo studentams ir doktorantams atsidavęs pedagogas, sau ir kitiems reiklus vadovas: įžvalgas, dalykiškas ir preciziškai tvarkingas tiek administraciniame darbe, tiek moksliniuose tyrimuose. Tėvynėje įleidęs šaknis, vėliau R. Vaičaitis visą gyvenimą gyveno ir kūrė JAV, tačiau liko tikras lietuvis patriotas. Gimęs 1941-ųjų balandžio 30 dieną Šakiuose, jis ir dabar kalba puikiu suvalkietišku dialektu, lietuviškai rašo eiles.

Šaknis leido Lietuvoje

Baigiantis Antrajam pasauliniam karui, R. Vaičaičio tėvas Kostas, sunkvežimiu vežiojęs krovinius, buvo nublokštas už fronto linijos. Iš Vokietijos pabėgėlių stovyklos jis bandė grįžti į Lietuvą, bet atsidūrė JAV. Vadinamuoju geležinės uždangos metu niekas nežinojo, ar jis gyvas. Tuo metu mirė mama. Zanavykijos krašto vaikas vos aštuonerių tapo pusiau našlaičiu. Juodu su sese priglaudė giminaičiai. Kiek vėliau Rimas atsidūrė Žygėnų kaime (Šakių r.) svetimų žmonių Neverauskų šeimoje, ten pradėjo lankyti pradžios mokyklą. Baigęs du skyrius, jis pateko į mamos brolio šeimą prie Sintautų. Vėliau berniuką priglaudė tėvo sesuo Matuzienė, gyvenanti šalia Žygėnų esančiame Kregždančių kaime. Pradžios

mokslus 1956 m. R. Vaičaitis baigė Valenčiūnų septynmetėje mokykloje, paskui metus niekur nesimokė.

Rimui labai patiko muzika, tad jis be galo džiaugėsi gavęs tėvo siuntinį – akordeoną. Vaikinukas išmoko groti ir net buvo vestuvių bei renginių muzikantas, gimtinėje tapo „įžymybe“. Vėliau paaugliui pasisekė patekti į Kidulių vidurinę mokyklą, jis apsigyveno bendrabutyje, baigė pagrindinius mokslus (1957–1960 m.). Kaip ir visiems pokario vaikams, R. Vaičiui pakako vargo.

Likimo nublokštas į JAV

1960 m., Nikitos Chruščiovo valdymo metu, JAV ir SSRS buvo sudariusios sutartį, leidžiančią išskirtoms šeimoms susijungti, tad devyniolikmetį Rimą ir jo jaunesnę sesę Virginiją tėvas pagaliau galėjo pakviesti į Čikagą. Nors tėvas buvo dar kartą vedęs, vaikais jis rūpinosi, šie nestokojo meilės. Šeimos skatinamas, Rimas ėmėsi mokytis anglų kalbos. Daug valandų jis praleisdavo prie knygų, tačiau turėjo hobi – sportą, ypač mėgo kalnų slidinėjimą. Kai apsisprendė, kad nori būti lakūnu, paaiškėjo, jog tai beveik neįmanoma. Kadangi jaunuoli domino viskas, kas buvo susiję su skraidymu ir kosmosu, jis pasirinko studijuoti aeronautikos inžineriją. Ilojaus universitete Urbanoje-Šampeinėje jis buvo išrinktas aeronautikoje labiausiai pasižymėjusiu jaunu absolventu.

1967 m. R. Vaičaitis baigė bakalauro, po metų – magistro studijas, o 1970 m. įgijo ir aeronautikos inžinerijos mokslų daktaro laipsnį. Jis tapo pirmuoju lietuviu emigrantu, apsigynusiu disertaciją, o Ilojaus universitete Urbanoje-Šampeinėje tai buvo apskritai pirmoji disertacija! Mokslinę ir pedagoginę veiklą pradėjęs Ilojaus universiteto Aeronautikos inžinerijos katedroje, jaunas mokslininkas sutiko būsimą žmoną Aukšę Paplėnaitę. Santuokoje jiedu užaugino dvi dukras. Šios, įgijusios pedagogikos magistro laipsnius, kalba lietuviškai ir dirba mokytojomis, o tėvams padovanojo tris anūkus.

Stulbinama darbinė patirtis ir moksliniai pasiekimai

Kai baigė studijas, dr. R. Vaičaitis buvo kviečiamas dirbti pramonėje, tačiau, nepaisydamas siūlomo didesnio atlygio, siekė įsitvirtinti mokslo srityje. 1970-aisias jam pavyko laimėti konkursą ir gauti darbą viename geriausių pasaulio universitetų – Kolumbijos universitete Niujorko mieste.

R.Vaičaitis tarp įžymių mokslininkų, trečias iš kairės. Asmeninio archyvo nuotr.

Kai dirbo NASA, vienas iš dr. R. Vaičaičio projektų buvo patentuotas. Kuriant „Shuttle“ erdvėlaivį, jis dalyvavo triukšmo ir virpesių tyrimuose, šie leido pagerinti termines izoliacijos savybes. Mokslininkas sprendė problemas, susijusias su vibracijomis, pasireiškiančiomis kosminės stoties viduje. Daug jėgų ir darbo buvo įdėta kuriant naujų tipų lėktuvų propelerius (šešiasparnius), taip pat itin greitus lėktuvus, galinčius pasiekti 20 kartų didesnę nei garso greitį. Tokiu greičiu skrendant iš Vilniaus į Niujorką, tikslą galima pasiekti per 20 min., o nusukti iš Niujorko į Tokiją nereikėtų. Prof. R. Vaičaitis tyrinėjo tiltų, tokių kaip 67 m aukščio San Francisco Aukso Vartų tiltas, svyravimų dinamiką. Tyrinėjo ir dangoraižių virpesius (30–40 cm pastato pakrypimą stipriam vėjui pučiant), kai kyla turbulentiniai vėjo sūkuriai. Taip pat sprendė dangoraižių virpesių ir svyravimų problemas (pvz., Pasaulio prekybos centro „dvynių“).

Profesoriaus emerito dr. R. Vaičaičio rašytinis palikimas, publikacijos apima daugiau kaip 200 paskelbtų mokslinių darbų įvairių mokslo sričių temomis: struktūrinės dinamikos, tiesinių ir netiesinių virpesių, atsitiktinių procesų

dinamikos, vėjo inžinerijos, dangoraižių ir kabančių tiltų virpesių, triukšmo perdavimo ir kontrolės lėktuvuose bei kosmoso stotyse, terminių izoliacijų virpesių supergreituose lėktuvuose, aktyvaus virpesių slopinimo. Jis yra įvairių JAV nacionalinių laboratorijų, aviacijos, jūrų laivyno, NASA ir per 60 įvairių JAV ir Kanados inžinerijos bendrovių konsultantas. Mokslininkas skaitė paskaitas ne tik JAV, bet ir Kanados, Japonijos, Europos universitetuose bei mokslo įstaigose, inžinerijos bendrovėse. Kaip nusipelnęs profesorius ir pedagoginio meno meistras pagerbtas ir įrašytas Kolumbijos universiteto „Great Teachers“ bronzinėje lentoje.

Mokslininkas yra ir įvairių JAV mokslo asociacijų komitetų narys, mokslo žurnalų redakcinių kolegijų narys, asociacijų „Sigma Xi“, „Sigma Gamma Tau“, „Xi Epsilon“, „Who’s Who in America“, „Who’s Who in the World“, „Who’s Who in Technology“, „American Men and Women of Science“ narys.

Trumpi faktai

- Kolumbijos universiteto Niujorko mieste profesorius emeritas (1990–2008 m.); korporacijos „Lucius Pitkin“ (Niujorkas) vyriausias inžinierius.
- NASA aeronautikos mokslų inžinierius (1976 ir 1984 m., Virdžinija).
- Prinstono universiteto vizituojantis mokslininkas (1972 m.).
- Kolumbijos universiteto Gugenheimo lėktuvų struktūrų instituto direktorius (1973–2010 m.).
- KTU garbės daktaras (nuo 1993 m.).
- Lietuvos mokslų akademijos tikrasis narys, pirmasis lietuvis mokslininkas išsivijoje (nuo 1994 m.).
- Vytauto Didžiojo universiteto (VDU, 1990–1996 m.) ir KTU (1992–1995 m.) senatų narys, asmeninėmis lėšomis padėjęs atkurti VDU.
- KTU mokslininkų komiteto narys, dalyvavęs vertinant mokslinius ir techninius straipsnius (2009–2015 m.).

Mokslininkas kasmet vyksta į Lietuvą skaityti paskaitų, aplanko ir gimtųjų Šakių biblioteką, joje pristato savo naujus eilėraščius, poezijos knygeles, susitinka su visuomene.

R. Vaičaitis eilėraščių knygos pristatyme Šakių bibliotekoje 2019 m. Asmeninio archyvo nuotr.

Lietuviška veikla Prof. dr. R. Vaičaitis aktyviai dalyvauja lietuviškoje išeivijos veikloje. 1979–1982 m. JAV LB Niujorko apylinkės komiteto narys. 1993–1996 m. JAV LB XV Tarybos narys. Nuo 1994–2009 m. Niujorko atletų klubo komiteto narys ir vyrų tinklinio treneris. 2016 m. – JAV LB Krašto valdybos vicepirmininkas specialiems projektams ir mokslo reikalams. 1990–1993 m. Tautos fondo (Niujorkas) direktorių tarybos narys ir lėšų skirstymo komiteto pirmininkas. 1987–1991 m. Lietuvių kredito kooperatyvo „KASA“ prezidentas (Niujorkas). 1987–1991 m. organizavo bei administravo KTU šokių ansamblio „Nemunas“ gastroles Niujorke. Aktyviai reiškėsi sporte – 1994 m., būdamas Lietuvos pilietis, sportinio ėjimo kvalifikacijoje pasiekė JAV rekordą ir gavo kelialapį į Tokijo olimpiadą, tačiau negalėjo atstovauti JAV, nes neturėjo šios šalies pilietybės. 2014 m. Lietuvoje išleisto vadovėlio „Konstrukcijų virpesiai“ bendraautorius.

Neatsiejama gyvenimo dalis

Profesorius rašo eilėraščius lietuvių kalba. Jis ne tik turi Lietuvos dainiaus Prano Vaičičio pavardę, bet ir yra jo giminaitis. Lietuvoje išspausdintos R. Vaičičio poezijos knygos: „Kryžkelė“ (2016 m.), „Toliai“ (2018 m.), „Atspindžiai“ (2019 m.), „Sugrižimai“ (2021 m.).

Kadangi poeto ir mokslininko šaknys – Lietuvoje, jam visada rūpėjo jos ateitis, mokslo bei universitetų klestėjimas ir ekonominės gerovės kilimas. Todėl dar 1976 m. Lietuvos mokslų akademijos ir Vilniaus universiteto kvietimu R. Vaičaitis neatlygintinai pradėjo skaityti paskaitas KTU ir tuomečio Vilniaus inžinerinio statybos instituto (dabar VGTU) studentams.

Kai Lietuva atgavo nepriklausomybę, profesorius asmeninėmis lėšomis beveik kasmet lankosi KTU: skaito paskaitas, veda seminarus, dalyvauja mokslininkų pasitarimuose. Mokslininkas bendrauja su Lietuvos žemės ūkio universiteto Inžinerijos fakulteto ir Mechanikos katedros atstovais. Jis siunčia techninę medžiagą, straipsnius, vadovėlius universitetų bibliotekoms. 1989 m. pirmą kartą po karo 140 architektų, mokslininkų, muzikų, medikų, menininkų iš Lietuvos buvo sudaryta galimybė dalyvauti šeštajame Mokslo ir kūrybos simpoziume (Čikaga), kai jo pirmininkas buvo prof. dr. R. Vaičaitis. Tuo rūpinosi pats profesorius (padengė dalį išlaidų) ir dr. S. Bačkaitis.

1990 m. R. Vaičaitis įsteigė stipendijų fondą Lietuvos studentams. 1993 m. asmeninėmis lėšomis įsteigė dvi stipendijas mechaniką KTU studijuojantiems doktorantams. Jo iniciatyva buvo sudaryta galimybė jauniems Lietuvos mokslininkams stažuotis Kolumbijos universitete, renkamos lėšos stipendijoms, kad jauni Lietuvos muzikantai, menininkai būtų skatinami pasilikti Lietuvoje. 2007 m. Lietuvos švietimo ir mokslo ministerijos skirtą mokslo premiją mokslininkas paaukojo V. Stulginskio universitetui – kompiuterinei ir laboratorinei įrangai įsigyti.

Už didelius mokslo pasiekimus, paramą mokslui ir pažangai bei nuoširdžią visuomeninę veiklą prof. dr. Rimas Vaičaitis JAV LB Krašto valdybos 2015 m. buvo apdovanotas „Žalgirio medaliu“. JAV LB jo kandidatūrą pateikė projekto „Yra šalis...“ Lietuvoje kuriančių ir dirbančių garbingų asmenybių, Lietuvai nusipelnusių inžinierių kategorijoje. Šiuo projektu Lietuvos valstybės 100-mečio jubiliejaus (2018 m.) proga buvo pristatytas elitais ir tikroji Lietuva.

Prof. dr. R. Vaičičio gimtinė toli, bet kartu ji čia pat – visada jo širdyje ir

prisiminimuose. Mokslininkas vis keliauja anapus Atlanto, veža Lietuvos studentams ne tik svetur įgytas žinias, bet ir savo paties sukurtą, puikiai įvertintą mokslinį kraitį, kad visa tai perduotų Lietuvai. Tiesa, dėl COVID-19 pandemijos ir sutuoktinės sunkios ligos profesorius priverstas padaryti pertrauką, tačiau viliasi, kad iki vasaros tikrai aplankys Lietuvą.

Taip jis sako ir viename savo eilėraščių („Sugrįžk“, 2012 m.):

...sugrįžk - Tėvynė tavęs laukia,

Kur žalioje vaikystėje lakstei...

www.pasauliolietuvis.lt